

HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a opta extinsă)

11 iunie 2009\*

În cauza T-297/02,

**ACEA SpA**, cu sediul în Roma (Italia), reprezentată de A. Giardina, L. Radicati di Brozolo și V. Puca, avocați,

reclamantă,

susținută de

**ACSM Como SpA**, cu sediul în Como (Italia), reprezentată de L. Radicati di Brozolo și M. Merola, avocați,

și

\* Limba de procedură: italiana.

**AEM – Azienda Energetica Metropolitana Torino SpA**, cu sediul în Torino (Italia),  
reprezentată de M. Merola și L. Radicati di Brozolo, avocați,

interveniente,

împotriva

**Comisiei Comunităților Europene**, reprezentată de domnul V. Di Bucci, în calitate de  
agent,

pârâtă,

având ca obiect o cerere de anulare a articolelor 2 și 3 din Decizia 2003/193/CE a  
Comisiei din 5 iunie 2002 privind un ajutor de stat sub formă de scutiri fiscale și de  
împrumuturi în condiții preferențiale acordate de Italia unor întreprinderi de servicii  
publice al căror acționariat este în majoritate public (JO 2003, L 77, p. 21),

TRIBUNALUL DE PRIMĂ INSTANȚĂ  
AL COMUNITĂȚILOR EUROPENE (Camera a opta extinsă),

compus din doamna M. E. Martins Ribeiro, președinte, domnii D. Šváby, S. Papasavvas,  
N. Wahl (raportor) și A. Dittrich, judecători,

grefier: domnul J. Palacio González, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 16 aprilie 2008,

pronunță prezenta

## **Hotărâre**

### **Istoricul cauzei**

- <sup>1</sup> Reclamanta, ACEA SpA, este o societate de capital deținută în proporție de 51 % de comuna Roma (Italia). Aceasta a fost creată în 1997 prin transformarea întreprinderii municipale cu același nume. La fel ca și aceasta din urmă, reclamanta activează atât în sectorul electricității, în calitate de furnizor de servicii de iluminat public și de servicii de producere, transport, distribuție și vânzare de energie, cât și în sectorul apei, în măsura în care furnizează servicii de captare, de aducțiune și de distribuție a apei potabile și de colectare și de tratare a apelor uzate.

### *Cadrul juridic național*

- <sup>2</sup> Legge n. 142 ordinamento delle autonomie locali (Legea nr. 142 privind organizarea autorităților autonome locale din 8 iunie 1990, GURI nr. 135 din 12 iunie 1990, denumită în continuare „Legea nr. 142/90”) a introdus în Italia o reformă a instrumentelor de organizare legale puse la dispoziția comunelor pentru gestionarea serviciilor publice, în special în sectoarele distribuției de apă, de gaze, de electricitate și în sectorul transporturilor. Articolul 22 din legea menționată, astfel cum a fost modificat, a prevăzut pentru comune posibilitatea de a înființa societăți sub diferite forme juridice pentru furnizarea de servicii publice. Printre acestea figurează constituirea de societăți comerciale sau de societăți cu răspundere limitată cu

acționariat majoritar public (denumite în continuare „societăți Legea nr. 142/90”). Reclamanta este o societate Legea nr. 142/90.

3 În acest context, în temeiul articolului 9 bis din legea n. 488 di conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 1° luglio 1986, n. 318, recante provvedimenti urgenti per la finanza locale (Legea nr. 488 de transformare în lege, cu modificări, a Decretului-lege nr. 318 din 1 iulie 1986 de introducere a unor măsuri urgente în favoarea finanțelor locale din 9 august 1986, GURI nr. 190 din 18 august 1986), între 1994 și 1998 au fost acordate unor societăți Legea nr. 142/90 care erau prestatori de servicii publice, de către Cassa Depositi e Prestiti (denumită în continuare „CDDPP”), împrumuturi cu o rată a dobânzii specială (denumite în continuare „împrumuturile de la CDDPP”).

4 În plus, în temeiul prevederilor coroborate ale articolului 3 alineatele 69 și 70 din legge n. 549 (su) misure di razionalizzazione della finanza pubblica (Legea nr. 549 privind măsuri de raționalizare a finanțelor publice din 28 decembrie 1995, supliment ordinar la GURI nr. 302 din 29 decembrie 1995, denumită în continuare „Legea nr. 549/95”) și ale decreto-legge n. 331 (su) armonizzazione delle disposizioni in materia di imposte sugli oli minerali, sull'alcole, sulle bevande alcoliche, sui tabacchi lavorati e in materia di IVA con quelle recate da direttive CEE e modificazioni conseguenti a detta armonizzazione, nonché disposizioni concernenti la disciplina dei centri autorizzati di assistenza fiscale, le procedure dei rimborsi di imposta, l'esclusione dall'ILOR dei redditi di impresa fino all'ammontare corrispondente al contributo diretto lavorativo, l'istituzione per il 1993 di un'imposta erariale straordinaria su taluni beni ed altre disposizioni tributarie (Decretul-lege nr. 331 privind armonizarea prevederilor în materie de impozite în diverse domenii din 30 august 1993, GURI nr. 203 din 30 august 1993, denumit în continuare „Decretul-lege nr. 331/93”), în favoarea societăților Legea nr. 142/90 au fost introduse următoarele măsuri:

— scutirea de toate taxele pentru transferuri de active efectuate la transformarea întreprinderilor speciale și a întreprinderilor municipale în societăți Legea nr. 142/90 (denumită în continuare „scutirea de taxele pentru transferuri”);

- scutirea totală de impozit pe profit, mai exact, impozitul pe profitul persoanelor juridice și impozitul local pe venit, timp de trei ani, cel târziu până la exercițiul 1999 (denumită în continuare „scutirea trienală de impozit pe profit”).

*Procedura administrativă*

- 5 În urma unei plângeri privind măsurile menționate, Comisia a solicitat autorităților italiene, prin scrisorile din 12 mai, din 16 iunie și din 21 noiembrie 1997, informații în această privință.
  
- 6 Printr-o scrisoare din 17 decembrie 1997, autoritățile italiene au furnizat o parte din informațiile solicitate. Pe de altă parte, la 19 ianuarie 1998 a avut loc o reuniune, la cererea autorităților italiene.
  
- 7 Printr-o scrisoare din 17 mai 1999, Comisia a notificat autorităților italiene decizia sa de a iniția procedura prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE. Această decizie a fost publicată în *Jurnalul Oficial al Comunităților Europene* (JO C 220, p. 14).
  
- 8 După primirea observațiilor formulate de terții interesați și de autoritățile italiene, Comisia a solicitat acestora, în mai multe rânduri, informații suplimentare. De asemenea, au avut loc întâlniri între, pe de o parte, Comisie și, pe de altă parte, autoritățile italiene și terții interesați care au intervenit.

- 9 Anumite societăți Legea nr. 142/90, cum ar fi reclamanta, AEM SpA și Azienda Mediterranea Gas e Acqua SpA (AMGA), care, pe de altă parte, au formulat acțiuni în anularea deciziei care face obiectul prezentei cauze (cauzele T-301/02 și T-300/02), au susținut, printre altele, că cele trei tipuri de măsuri în discuție nu constituiau ajutoare de stat.
- 10 Autoritățile italiene și Confederazione Nazionale dei Servizi (Confservizi), confederație care reunește în special societăți Legea nr. 142/90 și întreprinderi speciale comunale din Italia, s-au raliat, în esență, la această poziție.
- 11 În schimb, Bundesverband der deutschen Industrie eV (BDI), asociație germană a industriei și a prestatorilor de servicii aferente industriei, a considerat că măsurile în discuție ar putea provoca denaturări ale concurenței nu numai în Italia, ci și în Germania.
- 12 De asemenea, Gas-it, asociație italiană a operatorilor privați din sectorul distribuției de gaze, a declarat că măsurile în discuție, în special scutirea trienală de impozit pe profit, constituiau ajutoare de stat.
- 13 La 5 iunie 2002, Comisia a adoptat Decizia 2003/193/CE privind un ajutor de stat sub formă de scutiri fiscale și de împrumuturi în condiții preferențiale acordate de Italia unor societăți Legea nr. 142/90 (JO 2003, L 77, p. 21, denumită în continuare „decizia atacată”).

*Decizia atacată*

- 14 Comisia subliniază mai întâi că analiza sa nu se referă decât la schemele de ajutoare de aplicabilitate generală înstituite prin măsurile în litigiu, iar nu la ajutoarele individuale acordate pentru diferite întreprinderi, cu toate că examinarea sa din decizia atacată este generală și abstractă. În această privință, Comisia declară că Republica Italiană „nu a acordat avantaje fiscale cu titlu individual și [nu i-a] notificat [...] niciun caz individual de ajutor atunci când i-a comunicat toate informațiile necesare pentru aprecierea sa”. Comisia arată că, prin urmare, se consideră obligată să treacă la o examinare generală și abstractă a schemelor în cauză atât din punctul de vedere al calificării lor, cât și al compatibilității lor cu piața comună [considerentele (42)-(45) ale deciziei atacate].
- 15 În opinia Comisiei, împrumuturile de la CDDPP și scutirea trienală de impozit pe profit reprezintă ajutoare de stat. Astfel, acordarea, prin intermediul resurselor de stat, de asemenea avantaje societăților Legea nr. 142/90 are ca efect consolidarea poziției lor concurențiale în raport cu toate celelalte întreprinderi care doresc să furnizeze aceleași servicii [considerentele (48)-(75) ale deciziei atacate]. Măsurile în cauză sunt incompatibile cu piața comună din moment ce nu îndeplinesc nici condițiile prevăzute la articolul 87 alineatele (2) și (3) CE, nici condițiile prevăzute la articolul 86 alineatul (2) CE și, în plus, încalcă articolul 43 CE [considerentele (94)-(122) ale deciziei atacate].
- 16 În schimb, în opinia Comisiei, scutirea de taxe pentru transferuri nu constituie un ajutor de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) CE, dat fiind că aceste taxe sunt datorate la înființarea unei noi entități economice sau la transferul de active între diferite entități economice. Or, din punct de vedere substanțial, întreprinderile municipale, pe de o parte, și societățile Legea nr. 142/90, pe de altă parte, reprezintă aceeași entitate economică. Prin urmare, scutirea de taxe menționate acordată în favoarea lor se justifică prin natura sau prin economia sistemului [considerentele (76)-(81) ale deciziei atacate].

17 Dispozitivul deciziei atacate are următorul cuprins:

*„Articolul 1*

Scutirea de taxe pentru transferuri [...] nu constituie un ajutor în sensul articolului 87 alineatul (1) [CE].

*Articolul 2*

Scutirea trienală de impozit pe profit [...] și avantajele care decurg din împrumuturile [de la CDDPP ...] constituie ajutoare de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) [CE].

Aceste ajutoare nu sunt compatibile cu piața comună.

*Articolul 3*

Italia adoptă toate măsurile care se impun pentru a solicita beneficiarului restituirea ajutorului descris la articolul 2 care i-a fost acordat ilegal.



Recuperarea ajutorului are loc imediat, potrivit procedurilor naționale, în măsura în care acestea permit executarea efectivă și imediată a deciziei [atacate].

Ajutorul care trebuie recuperat cuprinde dobânzile care trebuie calculate de la data la care beneficiarul a primit ajutorul ilegal și până la data restituirii sale efective. Aceste dobânzi se calculează pe baza ratei de referință aplicabile la calcularea echivalentului-subvenție a ajutoarelor regionale.

[...]"

### **Procedura și concluziile părților**

- 18 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 30 septembrie 2002, reclamanta a introdus prezenta acțiune.
- 19 Prin actele depuse la grefa Tribunalului la 29 noiembrie și, respectiv, la 2 decembrie 2002, ACSM Como SpA și AEM – Azienda Energetica Metropolitana Torino SpA au formulat cereri de intervenție în prezenta procedură în susținerea concluziilor reclamantei. Prin Ordonanța din 12 mai 2003, președintele Camerei a cincea extinse a Tribunalului (vechea compunere) a admis aceste cereri de intervenție. Intervenientele au depus memoriul, iar celelalte părți au depus observațiile referitoare la acestea în termenele acordate.

- 20 Prin act separat depus la grefa Tribunalului la 6 ianuarie 2003, Comisia a ridicat o excepție de inadmisibilitate în temeiul articolului 114 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Tribunalului.
- 21 La 14 martie 2003, reclamanta și-a prezentat observațiile cu privire la excepția de inadmisibilitate.
- 22 La 8 august 2002, Republica Italiană a formulat de asemenea la Curte o acțiune în anulare împotriva deciziei atacate, care a fost înregistrată cu numărul C-290/02. Curtea a constatat că această acțiune și acțiunile în cauzele T-292/02, T-297/02, T-300/02, T-301/02 și T-309/02 aveau același obiect, mai exact, anularea deciziei atacate, și că erau conexe, deoarece motivele invocate în fiecare dintre cauze se suprapuneau în foarte mare măsură. Prin Ordonanța din 10 iunie 2003, Curtea a suspendat procedura în cauza C-290/02, în conformitate cu articolul 54 al treilea paragraf din statut, până la pronunțarea deciziei Tribunalului prin care se finalizează judecata în cauzele T-292/02, T-297/02, T-300/02, T-301/02 și T-309/02.
- 23 Prin Ordonanța din 8 iunie 2004, Curtea a decis transmiterea cauzei C-290/02 la Tribunal, care a devenit competent să se pronunțe cu privire la acțiuni formulate de statele membre împotriva Comisiei, potrivit prevederilor articolului 2 din Decizia 2004/407/CE, Euratom a Consiliului din 26 aprilie 2004 de modificare a articolelor 51 și 54 din Protocolul privind Statutul Curții de Justiție (JO L 132, p. 5, Ediție specială, 01/vol. 5, p. 30). Astfel, această cauză a fost înregistrată la grefa Tribunalului cu numărul T-222/04.
- 24 Prin Ordonanța din 5 august 2004, Tribunalul a unit cu fondul excepția de inadmisibilitate ridicată de Comisie.
- 25 Pe baza raportului judecătorului raportor, Tribunalul (Camera a opta extinsă) a decis deschiderea procedurii orale și, în cadrul măsurilor de organizare a procedurii

prevăzute la articolul 64 din Regulamentul de procedură, a adresat întrebări în scris părților, la care acestea au răspuns în termenul acordat.

26 Prin Ordonanța președintelui Camerei a opta extinse a Tribunalului din 13 martie 2008, cauzele T-292/02, T-297/02, T-300/02, T-301/02, T-309/02, T-189/03 și T-222/04 au fost conexate pentru buna desfășurare a procedurii orale, potrivit articolului 50 din Regulamentul de procedură.

27 Pledoariile părților și răspunsurile acestora la întrebările adresate de Tribunal au fost ascultate în ședința din 16 aprilie 2008.

28 Reclamanta, susținută de interveniente, solicită Tribunalului:

— declararea admisibilității acțiunii;

— anularea articolelor 2 și 3 din decizia atacată;

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

29 Comisia solicită Tribunalului:

- respingerea acțiunii ca inadmisibilă;
  
- în subsidiar, respingerea acțiunii ca neîntemeiată;
  
- obligarea reclamantei și a intervenientelor la plata cheltuielilor de judecată.

### **Cu privire la admisibilitate**

#### *Argumentele părților*

30 Comisia contestă, mai întâi, interesul reclamantei de a exercita acțiunea, în măsura în care acțiunea sa urmărește anularea articolului 2 din decizia atacată, referitor la împrumuturile de la CDDPP. De fapt, reclamanta nu ar fi beneficiat de aceste ajutoare.

31 În continuare, Comisia contestă capacitatea procesuală activă a reclamantei. Reclamanta nu ar fi vizată în mod individual de decizia atacată, în sensul articolului 230 al patrulea paragraf CE.

32 Comisia susține, în esență, că decizia atacată trebuie să fie calificată drept act cu aplicabilitate generală în măsura în care privește o schemă de ajutoare și, prin urmare, un număr nedeterminat și nedeterminabil de întreprinderi definite în funcție de un criteriu general, precum apartenența la o categorie de întreprinderi. În opinia sa, aplicabilitatea generală și, așadar, natura normativă a unui act nu sunt puse în discuție de posibilitatea de a determina, cu mai multă sau mai puțină precizie, numărul sau chiar identitatea subiectelor de drept cărora li se aplică la un moment dat, atât timp cât nu se contestă că această aplicare se efectuează pe baza unei situații obiective de drept sau de fapt definite de act, în raport cu finalitatea sa.

33 În opinia Comisiei, pentru ca un particular să fie vizat în mod individual de un act cu aplicabilitate generală, acest act trebuie să aducă atingere drepturilor sale specifice sau instituția care este autor al actului trebuie să fie obligată să țină cont de consecințele acestui act asupra situației respectivului particular vizat. Totuși, Comisia consideră că nu aceasta este situația din speță. Astfel, decizia atacată ar fi avut repercusiuni asupra situației tuturor întreprinderilor care au beneficiat de măsurile în cauză. Prin urmare, nu ar exista o încălcare a drepturilor specifice ale anumitor întreprinderi care ar putea să se diferențieze de orice altă întreprindere beneficiară a măsurilor în cauză. Pe de altă parte, la adoptarea deciziei atacate, Comisia nici nu ar fi trebuit și nici nu ar fi putut să țină cont de consecințele deciziei sale asupra situației unei anumite întreprinderi. Nici declarația de incompatibilitate, nici ordinul de recuperare cuprinse în decizia atacată nu s-ar referi la situația unor beneficiari individuali.

34 În opinia Comisiei, analiza sa este confirmată de jurisprudența din domeniul ajutoarelor de stat, potrivit căreia faptul de a fi beneficiar al unei scheme de ajutoare declarate incompatibilă cu piața comună nu poate fi suficient pentru a demonstra afectarea individuală în sensul articolului 230 al patrulea paragraf CE.

35 Jurisprudența consacrată nu ar fi pusă în discuție de cauze mai recente. Potrivit Comisiei, soluția reținută în Hotărârea Curții din 19 octombrie 2000, Italia și Sardegnă Lines/Comisia (C-15/98 și C-105/99, Rec., p. I-8855, denumită în continuare „Hotărârea Sardegnă Lines”), nu se poate aplica la toate acțiunile formulate de beneficiarii unei scheme de ajutoare declarate ilegală și incompatibilă și a căror

recuperare a fost dispusă. Această concluzie s-ar impune în special atunci când, ca și în speță, schema de ajutoare în cauză a fost examinată în mod abstract. În plus, în cauza în care a fost pronunțată Hotărârea Sardegna Lines, citată anterior, reclamanta ar fi beneficiat în realitate de un ajutor individual, întrucât era vorba despre un avantaj acordat în temeiul unui act adoptat pe baza unei legi regionale caracterizate printr-o largă putere discreționară. În plus, această situație ar fi făcut obiectul unei examinări atente în cadrul procedurii oficiale de investigare.

36 Faptele din speță ar fi de asemenea diferite de cele care au condus la pronunțarea Hotărârii Curții din 29 aprilie 2004, Italia/Comisia (C-298/00 P, Rec., p. I-4087, denumită în continuare „Hotărârea Alzetta”), în măsura în care, în speță, Comisia nu cunoștea nici numărul exact, nici identitatea beneficiarilor ajutoarelor în cauză, nu dispunea de toate informațiile relevante și nu cunoștea quantumul ajutorului acordat în fiecare caz. În plus, în cazul de față, scutirea trienală de impozit pe profit s-ar aplica în mod automat, în timp ce ajutoarele vizate în cauza în care a fost pronunțată Hotărârea Alzetta, citată anterior, fuseseră acordate prin intermediul unui act ulterior.

37 Contrar afirmațiilor reclamantei, nu cunoașterea identității unei întreprinderi ar fi importantă pentru admisibilitate, ci faptul că Comisia s-ar fi oprit asupra unor caracteristici ale cazului din speță apte să justifice o examinare individuală. Or, în decizia atacată, Comisia ar fi arătat că nu îi fusese furnizată nicio informație care să demonstreze că, în privința reclamantei, măsurile în cauză nu constituiau ajutoare sau constituiau ajutoare existente sau compatibile cu piața comună.

38 În orice caz, nici faptul de a fi participat la procedura oficială prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE, nici ordinul de recuperare cuprins în decizia atacată nu sunt suficiente, în opinia Comisiei, pentru individualizarea reclamantei. Astfel, dat fiind că acțiunile formulate de beneficiarii potențiali ai unei scheme de ajutoare notificate nu sunt admisibile în sensul articolului 230 CE, situația ar trebui să fie aceeași pentru cele introduse de beneficiarii unei scheme de ajutoare care nu a fost notificată.

39 În fine, declararea inadmisibilității acțiunii formulate de reclamantă în speță nu ar încălca principiul unei protecții jurisdicționale efective, întrucât căile de atac prevăzute la articolele 241 CE și 234 CE ar fi suficiente (Hotărârea Curții din 25 iulie 2002, Unión de Pequeños Agricultores/Consiliul, C-50/00 P, Rec., p. I-6677).

40 În ceea ce privește capacitatea sa de a exercita acțiunea, reclamanta afirmă, în esență, că este vizată în mod individual în măsura în care este o societate Legea nr. 142/90, prin urmare, o întreprindere vizată de schema de ajutoare contestată în decizia atacată.

### *Aprecierea Tribunalului*

41 Potrivit articolului 230 al patrulea paragraf CE, o persoană fizică sau juridică poate formula o acțiune împotriva unei decizii adresate unei alte persoane numai dacă aceasta o privește în mod direct și individual.

42 Potrivit unei jurisprudențe constante, alte persoane fizice sau juridice decât destinatarii unei decizii nu pot pretinde că aceasta le privește în mod individual decât dacă această decizie le afectează în considerarea anumitor calități care le sunt specifice sau a unei situații de fapt care le caracterizează în raport cu orice altă persoană și, ca urmare a acestui fapt, le individualizează într-un mod analog celui al destinatarului (Hotărârea Curții din 15 iulie 1963, Plaumann/Comisia, 25/62, Rec., p. 197, 223, și Hotărârea Curții din 2 aprilie 1998, Greenpeace Council și alții/Comisia, C-321/95 P, Rec., p. I-1651, punctele 7 și 28).

43 Astfel, Curtea a decis că o întreprindere nu poate, în principiu, să atace o decizie a Comisiei care interzice o schemă de ajutoare sectorială dacă aceasta nu este vizată de decizie decât din cauza apartenenței sale la sectorul în cauză și a calității sale de

potențial beneficiar al schemei respective. Într-adevăr, o asemenea decizie se prezintă, față de un reclamant, ca o măsură de aplicabilitate generală care se aplică unor situații determinate obiectiv și produce efecte juridice în privința unei categorii de persoane avute în vedere în mod general și abstract (a se vedea Hotărârea Curții din 2 februarie 1988, Van der Kooy și alții/Comisia, 67/85, 68/85 și 70/85, Rec., p. 219, punctul 15, și Hotărârea Alzetta, punctul 36 de mai sus, punctul 37 și jurisprudența citată).

44 Cu toate acestea, Curtea a statuat de asemenea, la punctele 34 și 35 din Hotărârea Sardegna Lines, punctul 35 de mai sus, că, din moment ce întreprinderea Sardegna Lines nu era vizată de decizia menționată în această cauză numai în calitate de întreprindere din sectorul navigației din Sardinia, beneficiară în mod potențial a schemei de ajutoare pentru armatorii sarzi, ci și în calitatea sa de beneficiar efectiv al unui ajutor individual acordat în temeiul acestei scheme, a cărui recuperare a fost dispusă de Comisie, Sardegna Lines era vizată în mod individual de decizia menționată și acțiunea formulată de aceasta împotriva deciziei era admisibilă (a se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea Alzetta, punctul 36 de mai sus, punctul 39).

45 Prin urmare, trebuie să se verifice dacă reclamanta are calitatea de beneficiar efectiv al unui ajutor individual acordat în temeiul unei scheme sectoriale de ajutoare, a căror recuperare a fost dispusă de Comisie (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 20 septembrie 2007, Salvat père & fils și alții/Comisia, T-136/05, Rep., p. II-4063, punctul 70).

46 În această privință, trebuie să se arate că, în primul rând, rezultă din răspunsul reclamantei la întrebările scrise adresate de Tribunal referitoare la acest aspect că aceasta este cu certitudine un beneficiar efectiv al unui ajutor individual acordat în cadrul schemei de ajutoare în cauză. Astfel, reclamanta afirmă că a beneficiat de scutirea trienală de impozit pe profit în cursul anilor 1998 și 1999. Această afirmație nu a fost contrazisă de Republica Italiană.



- 47 În al doilea rând, rezultă din articolul 3 din decizia atacată că a fost dispusă de Comisie recuperarea ajutorului în cauză.
- 48 Rezultă din cele ce precedă că reclamanta este vizată în mod individual de decizia atacată în măsura în care este vorba despre scutirea trienală de impozit pe profit.
- 49 În ceea ce privește afectarea directă a reclamantei, în măsura în care articolul 3 din decizia atacată obligă Republica Italiană să ia toate măsurile care se impun pentru a solicita beneficiarului să restituie ajutorul descris la articolul 2 din decizia menționată care i-a fost acordat ilegal și în măsura în care reclamanta a beneficiat de acesta și va trebui să îl restituie, aceasta trebuie considerată vizată în mod direct de această decizie (a se vedea în acest sens Hotărârea Salvat père & fils și alții/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctul 75).
- 50 În schimb, după cum rezultă din cererea introductivă și din răspunsul reclamantei la întrebările adresate de Tribunal, aceasta nu a beneficiat de împrumuturi de la CDDPP în perioada avută în vedere.
- 51 Prin urmare, trebuie să se constate că reclamanta nu poate fi considerată ca fiind vizată în mod individual prin decizia atacată în măsura în care este vorba despre împrumuturi de la CDDPP.
- 52 Rezultă din ansamblul celor ce precedă că prezenta acțiune este admisibilă în măsura în care se referă la partea din decizia atacată privitoare la scutirea trienală de impozit pe profit.

## Cu privire la fond

53 În susținerea acțiunii, reclamanta invocă cinci motive, întemeiate, respectiv, pe:

- o încălcare a articolului 88 CE, a Regulamentului (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului [88 CE] (JO L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 41) și a obligației de motivare, din cauza lipsei examinării precise, concrete și diferențiate;
  
- o încălcare a articolului 87 alineatul (1) CE și pe o lipsă de motivare în ceea ce privește calificarea drept ajutor de stat a scutirii triennale de impozit pe profit;
  
- o încălcare a articolului 88 alineatul (1) CE din cauza calificării măsurii în cauză drept ajutor nou și, prin urmare, a normelor de procedură și pe o lipsă de motivare;
  
- o încălcare a articolului 87 alineatul (3) litera (c) CE și pe o lipsă de motivare;
  
- nelegalitatea ordinului de recuperare și încălcarea principiilor protecției încrederii legitime și proporționalității.

*Cu privire la primul motiv, întemeiat pe o încălcare a articolului 88 CE, a Regulamentului (CE) nr. 659/1999 și a obligației de motivare, din cauza lipsei examinării precise, concrete și diferențiate*

## Argumentele părților

- 54 În cadrul acestui motiv, reclamanta susține, printre altele, o încălcare a articolului 88 CE și a Regulamentului nr. 659/1999. Aceasta consideră că Comisia a efectuat o anchetă abstractă și incompletă prin faptul că s-a limitat la o „examinare generală și abstractă” a măsurii în cauză, fără a realiza o apreciere concretă a diferitelor situații. Prin urmare, decizia atacată nu ar fi motivată suficient.
- 55 În opinia reclamantei, măsura în cauză acoperea, în practică, o gamă de situații extrem de variate, atât din punct de vedere juridic, cât și factual, și se aplica unor întreprinderi de mărimi foarte diverse. Reclamanta precizează că acestea operau în sectoare economice variate, erau supuse unor reglementări diferite și se caracterizau prin condiții de piață diferite din punctul de vedere al concurenței.
- 56 Reclamanta recunoaște că Comisia poate examina o schemă de ajutoare fără a trebui să analizeze ajutoarele acordate în cazuri individuale în temeiul acestei scheme. Cu toate acestea, reclamanta apreciază că, în lipsa unei examinări mai detaliate, Comisia nu putea să concluzioneze că măsura în cauză acorda „un avantaj sensibil beneficiarilor în raport cu concurenții lor”. Or, demonstrarea existenței unui avantaj ar fi indispensabilă pentru calificarea unei măsuri drept ajutor de stat (Hotărârea Curții din 17 iunie 1999, Belgia/Comisia, cunoscută sub numele „Maribel bis/ter”, C-75/97, Rec., p. I-3671, punctul 48).

- 57 În această privință, reclamanta apreciază că, în memoriul în apărare, Comisia a realizat o apreciere concretă a diverselor sectoare în cauză pentru remedierea gravelor curențe care afectează cercetarea cauzei și motivarea deciziei atacate. Această apreciere tardivă ar trebui respinsă de Tribunal.
- 58 În opinia reclamantei, Comisia recunoaște insuficiența examinării sale. Astfel, pe de o parte, ea ar menționa în considerentele (72), (85) și (126) ale deciziei atacate posibilitatea ca unele ajutoare individuale să fie considerate compatibile cu piața comună, datorită regulii *de minimis* sau pentru că este vorba despre ajutoare existente sau despre ajutoare considerate compatibile cu piața comună din motive specifice cazului din speță. Pe de altă parte, Comisia ar afirma că autoritățile italiene nu au furnizat informații suficiente pentru realizarea unei examinări individuale a situației beneficiarilor. Reclamanta contestă această ultimă afirmație. Chiar dacă această pretinsă insuficiență a informațiilor ar trebui admisă, Comisia ar fi fost obligată, potrivit reclamantei, să formuleze noi cereri de informații înainte de adoptarea deciziei atacate, care, de altfel, a necesitat o lungă perioadă de cercetare, mai exact cinci ani.
- 59 Intervenientele se raliază la poziția și la argumentația reclamantei în ceea ce privește prezentul motiv.
- 60 Comisia susține mai întâi că, din cauza caracterului general și abstract al măsurii respective, a eterogenității situațiilor acoperite de măsurile menționate și a lipsei de informații complete și fiabile cu privire la beneficiarii individuali, a trebuit să se limiteze la o examinare a măsurilor în cauză, lăsând aprecierea cazurilor individuale pentru faza de punere în aplicare a deciziei atacate. În orice caz, ca răspuns la argumentul reclamantei referitor la durata lungă a cercetării, Comisia consideră că nu avea niciun motiv să solicite informații suplimentare și, astfel, să întârzie și mai mult procedura.

## Aprecierea Tribunalului

- 61 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, în speță, este pusă în discuție o schemă de ajutoare de aplicabilitate generală, iar nu un ajutor individual.
- 62 Or, în cazul unei scheme de ajutoare, Comisia se poate limita la studierea caracteristicilor generale și abstracte ale schemei în cauză, fără a fi obligată să examineze fiecare caz particular de aplicare, pentru a verifica dacă întrunește elementele unui ajutor (a se vedea Hotărârea Curții din 15 decembrie 2005, *Unicredito Italiano*, C-148/04, Rec., p. I-11137, punctul 67 și jurisprudența citată).
- 63 În speță, trebuie să se constate, mai întâi, că schema de ajutoare în cauză vizează o anumită categorie de întreprinderi, mai exact, societățile Legea nr. 142/90. Încadrarea în această categorie de societăți este singura condiție necesară pentru a putea beneficia de respectiva schemă
- 64 În continuare, trebuie să se constate că aplicarea scutirii triennale de impozit pe profit nu este limitată la anumite servicii. Astfel, după cum a admis reclamanta, întreprinderile vizate de schema menționată operează în sectoare economice foarte variate. Or, în speță este vorba de o singură schemă de ajutoare care înglobează o multitudine de sectoare, și nu de diverse scheme de ajutoare clasificate în funcție de activitate sau de piața vizată. Din această cauză, Comisia nu era obligată să ia în considerare fiecare tip de activitate sau de piață pentru a aprecia efectele scutirii triennale de impozit pe profit (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 14 octombrie 1987, *Germania/Comisia*, 248/84, Rec., p. 4013, punctul 18, Hotărârea *Maribel bis/ter*, punctul 56 de mai sus, punctul 48, și Hotărârea Curții din 7 martie 2002, *Italia/Comisia*, C-310/99, Rec., p. I-2289, punctele 89-91).

65 De asemenea, rezultă din jurisprudența sus-menționată că Comisia nu este obligată să examineze o schemă de ajutoare apreciind în același timp cazurile individuale de aplicare a acesteia, cu atât mai mult cu cât o astfel de obligație ar putea diminua eficacitatea atribuțiilor sale de control în domeniul ajutoarelor de stat. Prin urmare, Comisia nu este obligată să solicite informații *ex officio* cu privire la cazurile concrete de aplicare a schemei în cauză. În consecință, această critică trebuie respinsă.

66 În fine, decizia atacată este suficient de motivată în această privință. Astfel, rezultă din decizie că a fost subliniat de către Comisie că examinarea sa nu privea decât schemele de ajutoare instituite prin măsurile în litigiu, iar nu ajutoarele individuale acordate diferitelor întreprinderi. În plus, decurge din cele ce precedă că Comisia se poate limita la analiza caracteristicilor generale și abstracte ale unei scheme de ajutoare pentru a aprecia dacă schema menționată cuprinde ajutoare de stat și dacă acestea sunt compatibile cu piața comună.

67 Rezultă din toate cele de mai sus că primul motiv trebuie respins.

*Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe o încălcare a articolului 87 alineatul (1) CE și pe o lipsă de motivare în ceea ce privește calificarea drept ajutor de stat a scutirii triennale de impozit pe profit*

#### Argumentele părților

68 În cadrul acestui motiv, reclamanta susține că scutirea trienală de impozit pe profit nu constituie ajutor de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) CE și că, în această privință, Comisia și-a încălcat obligația de motivare.

69 Acest motiv este compus din două aspecte.

70 În cadrul primului aspect, reclamanta amintește că, pentru a concluziona că o schemă de ajutoare denaturează concurența în sensul articolului 87 CE, condiția prealabilă este ca întreprinderile beneficiare ale acestei scheme să opereze efectiv pe o piață concurențială.

71 În esență, aceasta afirmă că, atunci când era în vigoare scutirea trienală de impozit pe profit și chiar ulterior, furnizarea diferitelor servicii publice locale nu era deschisă concurenței. Sectorul vânzării de energie electrică, în care orice întreprindere producătoare de energie avea obligația de a vinde titularului monopolului, nu ar fi fost liberalizat decât în 1999, cu ocazia transpunerii Directivei 96/92/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind normele comune pentru piața internă de energie electrică (JO 1997, L 27, p. 20). În ceea ce privește distribuția gazelor naturale, aceasta nu ar fi fost liberalizată decât în 2000, prin transpunerea în Italia a Directivei 98/30/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 iunie 1998 privind normele comune pentru piața internă în sectorul gazelor naturale (JO L 204, p. 1). În plus, distribuția energiei electrice, sectorul încălzirii urbane, precum și piața serviciilor de apă nu ar fi fost supuse concurenței. Așadar, din aceste elemente ar rezulta că sectoarele serviciilor publice locale în cauză nu au fost liberalizate decât după perioada de aplicare a scutirii triennale de impozit pe profit.

72 În plus, în perioada de aplicare a scutirii triennale de impozit pe profit, posibilitățile de a se afla în concurență pentru prestarea serviciilor publice locale ar fi avut caracter de excepție.

73 De asemenea, reclamanta susține că întreprinderile beneficiare ale scutirii triennale de impozit pe profit nu au putut participa decât foarte rar, iar în sectorul electricității niciodată, la cereri de ofertă pentru asigurarea gestionării serviciilor în afara zonei lor

geografice de origine. Astfel, contractele de achiziții publice atribuite în sectorul apei, de exemplu, ar fi fost foarte puțin numeroase, de valoare modestă și nu s-ar fi referit la atribuirea serviciului în sine.

74 În opinia reclamantei, scutirea trienală de impozit pe profit nu era de natură să denatureze concurența din următoarele trei motive: în primul rând, societățile Legea nr. 142/90 nu ar fi fost libere să determine singure prețurile în temeiul prevederilor legale care reglementau sectoarele vizate; în al doilea rând, acestea ar fi făcut obiectul unor concesiuni sau al unor atribuiri de lungă durată care nu ar fi încetat în perioada de validitate a scutirii triennale de impozit pe profit; în al treilea rând, profitul lor ar fi fost destinat în esență alimentării veniturilor comunelor de referință și ar fi fost distribuit acționarilor.

75 Prin urmare, în opinia reclamantei, este imposibil să se afirme că piețele vizate de scutirea trienală de impozit pe profit au fost concurențiale în ceea ce privește sectoarele în care opera aceasta.

76 În cadrul celui de al doilea motiv, reclamanta susține, în esență, că, întrucât a demonstrat lipsa concurenței pe piețele avute în vedere, problema existenței unei afectări a schimburilor dintre statele membre a devenit superfluă.

77 În această privință, reclamanta consideră că afirmația Comisiei din considerentul (68) al deciziei atacate, potrivit căreia „piața concesiunilor de «servicii publice locale» este o piață deschisă concurenței comunitare”, este apodictică și abstractă.



- 78 În plus, reclamanta apreciază că, având în vedere absența probelor privind un obstacol în calea schimburilor comerciale intracomunitare, Comisia nu și-a îndeplinit obligația de a motiva în mod exhaustiv calificarea scutirii triennale de impozit pe profit drept ajutor de stat. În decizia atacată, Comisia ar fi avut în vedere, în mod absolut abstract și ipotetic, riscul pentru concurență care decurge din extinderea activităților societăților Legea nr. 142/90 spre alte activități decât cele de concesiuni publice sau din avantajele fiscale de care ar fi beneficiat, fără să fi efectuat nicio verificare privind realitatea faptelor și fără să fi realizat o analiză corectă a diferitelor sectoare economice.
- 79 Intervenientele se raliază la poziția și la argumentele reclamantei.
- 80 Comisia contestă toate argumentele invocate și consideră că decizia atacată este suficient motivată.

### Aprecierea Tribunalului

- 81 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, pentru calificarea drept ajutor în sensul articolului 87 alineatul (1) CE, trebuie ca toate condițiile prevăzute de această dispoziție să fie îndeplinite. În primul rând, trebuie să fie vorba despre o intervenție acordată de state sau prin intermediul resurselor de stat. În al doilea rând, această intervenție trebuie să fie susceptibilă să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre. În al treilea rând, trebuie să fie vorba despre un avantaj selectiv. În al patrulea rând, aceasta trebuie să denatureze sau să amenințe să denatureze concurența (a se vedea Hotărârea Curții din 24 iulie 2003, *Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg*, C-280/00, Rec., p. I-7747, denumită în continuare „Hotărârea Altmark”, punctele 74 și 75 și jurisprudența citată, și Hotărârea Curții din 3 martie 2005, *Heiser*, C-172/03, Rec., p. I-1627, punctul 27).

- 82 În speță, reclamanta susține că nu sunt îndeplinite condițiile referitoare la afectarea schimburilor intracomunitare și la impactul asupra concurenței.
- 83 În cadrul aprecierii privind aceste două condiții, Comisia nu este obligată să demonstreze impactul real al ajutoarelor asupra schimburilor comerciale dintre statele membre și o denaturare efectivă a concurenței, ci numai să analizeze dacă aceste ajutoare sunt susceptibile să afecteze aceste schimburi și să denatureze concurența (a se vedea Hotărârea Unicredito Italiano, punctul 62 de mai sus, punctul 54 și jurisprudența citată).
- 84 De asemenea, trebuie amintit că, în cazul unei scheme de ajutoare, Comisia se poate limita la studierea caracteristicilor schemei în cauză pentru a aprecia, în motivația deciziei sale, dacă, din cauza modalităților pe care le prevede acest program, acesta este de natură să ofere avantaje în principal întreprinderilor care participă la schimburile comerciale dintre statele membre (Hotărârea Italia/Comisia, punctul 64 de mai sus).
- 85 Pe de altă parte, trebuie amintit că orice ajutor acordat unei întreprinderi care își desfășoară activitățile pe piața comunitară este susceptibil de a produce denaturări ale concurenței și de a afecta schimburile comerciale dintre statele membre (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 6 martie 2002, Diputación Foral de Álava/Comisia, T-92/00 și T-103/92, Rec., p. II-1385, punctul 72 și jurisprudența citată).
- 86 În plus, nu există un prag sau un procentaj sub care se poate considera că nu sunt afectate schimburile comerciale dintre statele membre. Astfel, importanța relativ scăzută a unui ajutor sau dimensiunile relativ modeste ale întreprinderii beneficiare nu exclud a priori eventualitatea ca schimburile comerciale dintre statele membre să fie afectate (Hotărârea Curții din 21 martie 1990, Belgia/Comisia, cunoscută sub numele „Tubemeuse”, C-142/87, Rec., p. I-959, punctul 43, Hotărârea Curții din 14 septembrie 1994, Spania/Comisia, C-278/92-C-280/92, Rec., p. I-4103, punctul 42, și Hotărârea Altmark, punctul 81 de mai sus, punctul 81).

87 În plus, Curtea a arătat că nu era deloc exclus ca o subvenție publică acordată unei întreprinderi care nu furnizează decât servicii de transport local sau regional și care nu furnizează servicii de transport în afara statului său de origine să poată, cu toate acestea, să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre în sensul articolului 87 alineatul (1) CE. Astfel, atunci când un stat membru acordă o subvenție publică unei întreprinderi, furnizarea de servicii de transport poate fi menținută sau majorată, cu consecința că șansele întreprinderilor stabilite în alte state membre de a furniza propriile servicii de transport pe piața acestui stat sunt diminuate (Hotărârea Altmark, punctul 81 de mai sus, punctele 77 și 78).

88 În speță, în ceea ce privește condiția referitoare la afectarea concurenței, trebuie să se constate că, deși reclamanta a arătat, cu certitudine, că societățile Legea nr. 142/90 nu operau pe piețe concurențiale, referindu-se în special la propriile sectoare de activitate, aceasta nu a furnizat nicio probă valabilă pentru susținerea afirmației potrivit căreia sectoarele serviciilor publice locale nu erau deschise concurenței în acel moment. În această privință, trebuie amintit că în speță este vorba despre o schemă de ajutoare care înglobează o multitudine de sectoare, iar nu de diverse scheme de ajutoare care privesc, fiecare, un anumit sector.

89 Faptul că schemele de ajutoare în cauză se aplică numai societăților Legea nr. 142/90, oricare ar fi activitățile lor, și împrejurarea că aceste întreprinderi operează efectiv în diferite sectoare ale economiei, printre cele deschise concurenței, sunt suficiente pentru a se concluziona că măsura în cauză este, prin ea însăși, susceptibilă să influențeze concurența și schimburile comerciale dintre statele membre.

90 În această privință, este suficient să se arate că, după cum a indicat Comisia în considerentele (73) și (84) ale deciziei atacate, unele dintre sectoarele vizate, precum cel al produselor farmaceutice, al deșeurilor, al gazelor, al electricității și al apei, se caracterizau printr-un anumit grad de concurență în momentul intrării în vigoare a măsurilor în cauză.

- 91 În plus, trebuie să se constate că, în sectoarele de activitate ale societăților Legea nr. 142/90, întreprinderile se află în concurență pentru atribuirea concesiunilor de servicii publice locale în diferitele comune și că piața respectivelor concesiuni este o piață deschisă concurenței [considerentele (67) și (68) ale deciziei atacate].
- 92 Argumentul întemeiat pe lipsa concurenței și, prin urmare, pe lipsa afectării schimburilor interstatale pentru că în realitate serviciile respective ar fi fost atribuite direct societăților Legea nr. 142/90 trebuie respins. Pe de o parte, atribuirea directă nu infirmă constatarea de la punctele precedente potrivit căreia piața în cauză se caracteriza, cel puțin, printr-un anumit grad de concurență. Pe de altă parte, argumentul ar urmări mai degrabă să demonstreze efectele restrictive ale măsurilor în cauză asupra concurenței, iar nu lipsa concurenței pe piața respectivă. Astfel, după cum subliniază Comisia în considerentul (71) al deciziei atacate, nu se poate exclude că însăși existența ajutorului în favoarea societăților Legea nr. 142/90 a determinat comunele să prefere să încredințeze în mod direct serviciile decât să acorde concesiuni în cadrul procedurilor deschise.
- 93 În ceea ce privește, mai exact, aspectul dacă măsurile în cauză au denaturat sau au amenințat să denatureze gradul de concurență existent pe piață, trebuie să se constate că măsurile în cauză au consolidat poziția concurențială a societăților Legea nr. 142/90 față de orice altă întreprindere italiană sau străină de pe piața respectivă. După cum arată în mod întemeiat Comisia în considerentul (62) al deciziei atacate, întreprinderile a căror formă juridică nu este cea de societate de capital și al căror capital nu este deținut în mod majoritar de colectivitățile locale sunt dezavantajate atunci când doresc să participe la o cerere de ofertă pentru a-și adjudeca prestarea unui anumit serviciu pe un anumit teritoriu.
- 94 În plus, activitățile societăților Legea nr. 142/90 nu se limitează la sectorul serviciilor publice locale. Prin urmare, măsura în cauză poate facilita extinderea societăților menționate pe alte piețe deschise concurenței, producând astfel efecte de denaturare

chiar în alte sectoare decât serviciile publice locale. În această privință, rezultă din Legea nr. 142/90, astfel cum a fost interpretată de Corte suprema di cassazione (Curtea Supremă de Casație, Italia), hotărârea nr. 4989 din 6 mai 1995, și de Consiglio di Stato (Consiliul de Stat, Italia), hotărârea nr. 4586 din 3 septembrie 2001, că societățile Legea nr. 142/90 au posibilitatea de a desfășura activități pe alte teritorii atât în Italia, cât și în străinătate și în domenii diferite de cele ale serviciilor publice prevăzute în statutele lor, în afara cazului în care aceasta le solicită resurse și mijloace într-o măsură apreciabilă și este de natură să aducă atingere colectivității de referință.

95 Rezultă din cele ce precedă că măsura vizată denaturează sau amenință să denatureze concurența, în sensul articolului 87 alineatul (1) CE.

96 În ceea ce privește condiția referitoare la afectarea schimburilor interstatale, trebuie amintit mai întâi că faptul că societățile Legea nr. 142/90 operează singure pe piața lor națională sau pe teritoriul lor de origine nu este determinant. Astfel, schimburile interstatale sunt afectate de măsura vizată atunci când șansele întreprinderilor stabilite în alte state membre de a-și furniza serviciile pe piața italiană sunt diminuate (a se vedea punctul 87 de mai sus).

97 Așadar, în mod întemeiat Comisia a constatat, în considerentul (70) al deciziei atacate, că măsura vizată putea crea un obstacol pentru întreprinderile străine care doreau să se stabilească sau să își ofere serviciile în Italia și, prin urmare, afecta schimburile comerciale intracomunitare, în sensul articolului 87 alineatul (1) CE.

98 Astfel, pe de o parte, măsura în cauză produce prejudicii întreprinderilor străine care depun oferte pentru concesiunile locale de servicii publice în Italia, din moment ce întreprinderile publice beneficiare ale schemei respective pot propune prețuri mai

competitive decât concurenții lor naționali sau comunitari, care nu beneficiază de aceasta. Pe de altă parte, măsura vizată face mai puțin atractivă pentru întreprinderile din alte state membre investiția în sectorul serviciilor publice locale în Italia (de exemplu, prin preluarea unei participații majoritare), deoarece întreprinderile preluate nu ar fi admise să beneficieze (sau ar putea pierde beneficiul) de măsura vizată din cauza naturii noilor lor acționari [a se vedea considerentul (69) al deciziei atacate]

99 Rezultă din cele ce precedă că, apreciind că în speță erau îndeplinite condițiile referitoare la afectarea schimburilor comerciale dintre statele membre și la denaturarea concurenței, Comisia nu a săvârșit o eroare.

100 În ceea ce privește pretinsa lipsă de motivare a deciziei atacate în raport cu aceste două condiții, trebuie să se arate că, în considerentele (62)-(64), (69), (73) și (74) ale deciziei atacate, Comisia a explicat în mod succint, dar clar, motivele pentru care aprecia că scutirea trienală de impozit pe profit era de natură să denatureze concurența și să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre. În plus, după cum s-a mai arătat, Comisia nu este obligată să demonstreze efectele reale ale ajutoarelor deja acordate (Hotărârea Curții din 14 februarie 1990, Franța/Comisia, C-301/87, Rec., p. I-307, punctul 33).

101 Rezultă din toate cele de mai sus că al doilea motiv trebuie respins.

*Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe o încălcare a articolului 88 alineatul (1) CE din cauza calificării măsurilor în cauză drept ajutoare noi și, prin urmare, a normelor de procedură și pe o lipsă de motivare*

### Argumentele părților

- 102 În cadrul acestui motiv, reclamanta susține, în subsidiar, că măsura în cauză reprezintă un ajutor existent și că, prin urmare, Comisia a încălcat articolul 88 CE și articolul 1 litera (b) punctele (i) și (v) din Regulamentul nr. 659/1999. Reclamanta invocă de asemenea o lipsă de motivare a deciziei atacate în această privință.
- 103 Acest motiv este compus din două aspecte.
- 104 În cadrul primului aspect, reclamanta apreciază că este vorba despre ajutoare existente în sensul articolului 1 litera (b) punctul (v) din Regulamentul nr. 659/1999, întrucât piețele vizate nu erau deschise concurenței în perioada de referință. Astfel, societățile Legea nr. 142/90 nu ar fi putut opera decât pe teritoriul lor de apartenență și în regim de exclusivitate. Așadar, măsura în cauză ar fi devenit în orice caz un ajutor de stat cel mai devreme în urma preținsei deschideri către concurență a sectoarelor vizate.
- 105 În cadrul celui de al doilea aspect, întemeiat pe articolul 1 litera (b) punctul (i) din Regulamentul nr. 659/1999, reclamanta susține că exploatarea în regim de monopol a serviciilor de interes public de către comune și întreprinderile municipale a fost scutită de impozit de la începutul secolului trecut.

- 106 În opinia reclamantei, a existat o continuitate între, pe de o parte, regimul fiscal de care beneficiau comunele și întreprinderile municipale în temeiul activităților de exploatare a serviciilor publice locale și, pe de altă parte, scutirea trienală de impozit pe profit pentru societățile Legea nr. 142/90. Astfel, întreprinderile municipale și societățile Legea nr. 142/90 ar reprezenta, în esență, aceeași entitate.
- 107 Prin urmare, Comisia nu și-ar fi îndeplinit obligația de a demonstra că noua măsură a afectat „regimul inițial în esența sa”, ceea ce constituie o condiție fundamentală pentru ca un ajutor existent să poată fi calificat drept ajutor nou în sensul Hotărârii Tribunalului din 30 aprilie 2002, *Government of Gibraltar/Comisia* (T-195/01 și T-207/01, Rec., p. II-2309). Avantajele fiscale în cauză nu ar fi fost modificate, iar categoria beneficiarilor nu ar fi fost extinsă.
- 108 Cezura temporală pe care Comisia a introdus-o între regimul întreprinderilor municipale și cel al societăților Legea nr. 142/90 nu poate fi acceptată, deoarece întreprinderile municipale au continuat să beneficieze de fostul regim fiscal până la transformarea lor în societăți Legea nr. 142/90, care a fost efectuată abia cu ocazia noului regim fiscal. Prin urmare, societățile Legea nr. 142/90 nu ar fi fost niciodată supuse impozitului pe profit între 1990 și 1993.
- 109 Reclamanta consideră că raționamentul Comisiei este contradictoriu prin faptul că admite mai întâi existența unei identități economice și materiale între societățile Legea nr. 142/90 și fostele întreprinderi municipale pentru scutirea de taxe asupra transferurilor, iar apoi nu respectă această identitate cu ocazia analizei scutirii triennale de impozit pe profit.
- 110 Potrivit reclamantei, nici modul de redactare a articolului 22 alineatul (3) din Legea nr. 142/90, nici jurisprudența națională citată de Comisie nu operează o diferențiere, în ceea ce privește domeniul de competență material și teritorial, între societățile Legea nr. 142/90 și întreprinderile municipale sau speciale.



111 Intervenientele se raliază la poziția și la argumentația reclamantei.

112 Comisia apreciază că acest motiv trebuie respins.

### Aprecierea Tribunalului

113 În Hotărârea din 9 august 1994, *Namur-Les assurances du crédit* (C-44/93, Rec., p. I-3829), Curtea a statuat că rezultă atât din cuprinsul, cât și din finalitatea dispozițiilor articolului 88 CE că trebuie considerate ajutoare existente în sensul alineatului (1) al acestui articol ajutoarele care existau înainte de data intrării în vigoare a Tratatului CE și cele care au putut fi puse în aplicare în mod legal în condițiile prevăzute la articolul 88 alineatul (3) CE, inclusiv cele care rezultă din interpretarea acestui articol de către Curte în Hotărârea din 11 decembrie 1973, *Lorenz* (120/73, Rec., p. 1471, punctele 4-6), în timp ce măsurile care urmăresc să instituie sau să modifice ajutoare trebuie considerate ajutoare noi, supuse obligației de notificare prevăzute de această ultimă dispoziție, precizându-se că modificările pot viza fie ajutoare existente, fie proiecte inițiale notificate Comisiei.

114 În ceea ce privește ajutoarele existente, articolul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 659/1999 a reluat și a consacrat normele formulate de jurisprudență.

115 Potrivit acestei dispoziții, constituie ajutor existent:

- (i) orice ajutor care a existat înainte de intrarea în vigoare a Tratatului CE în statul membru vizat;

(ii) ajutorul autorizat, respectiv schemele de ajutoare și ajutoarele individuale care au fost autorizate de Comisie sau de Consiliu;

(iii) ajutorul considerat a fi fost autorizat în cazul în care Comisia nu a adoptat o decizie într-un termen de două luni, care începe să curgă din ziua următoare primirii notificării complete a ajutorului și de care dispune Comisia pentru efectuarea unei examinări preliminare;

(iv) ajutorul pentru care termenul de prescripție de 10 ani în materia recuperării a expirat;

(v) ajutorul considerat ajutor existent deoarece se poate dovedi că, în momentul punerii în aplicare, nu reprezenta un ajutor și că a devenit ajutor ulterior, datorită evoluției pieței comune și fără să fi fost modificat de statul membru. Atunci când anumite măsuri devin ajutoare ca urmare a liberalizării unei activități în conformitate cu dreptul comunitar, astfel de măsuri nu sunt considerate ajutor existent după data fixată pentru liberalizare.

116 În plus, în temeiul articolului 1 litera (c) din regulamentul menționat, orice modificare a unui ajutor existent trebuie considerată ajutor nou.

117 În esență, măsurile care urmăresc instituirea de ajutoare sau modificarea ajutoarelor existente constituie ajutoare noi. În special, atunci când modificarea afectează schema inițială în esența ei, această schemă se transformă într-o nouă schemă de ajutoare. Cu toate acestea, nu poate fi vorba despre o modificare substanțială atunci când elementul

nou se poate detașa în mod clar de schema inițială (Hotărârea Government of Gibraltar, punctul 107 de mai sus, punctele 109-111).

- 118 În speță, nu se contestă că scutirea trienală de impozit pe profit nu poate fi inclusă în situațiile a doua, a treia și a patra menționate la articolul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 659/1999, care permit ca o măsură de ajutor să fie considerată ajutor existent. În plus, acestea nu au fost invocate de reclamantă
- 119 Tribunalul apreciază că este oportun să examineze mai întâi al doilea aspect al prezentului motiv.
- 120 În ceea ce privește prima dintre situațiile menționate la articolul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 659/1999, trebuie să se constate mai întâi că scutirea trienală de impozit pe profit a fost instituită prin Decretul-lege nr. 331/93 și prin Legea nr. 549/95. În 1990, atunci când Legea nr. 142/90 a introdus o reformă a instrumentelor legale de organizare puse la dispoziția comunelor pentru gestionarea serviciilor publice locale, printre care posibilitatea de înființare de societăți cu răspundere limitată cu participație publică majoritară, nu s-a prevăzut pentru aceste societăți nicio scutire de impozit pe profit.
- 121 Astfel, orice societate Legea nr. 142/90 înființată între 1990 și intrarea în vigoare, la 30 august 1993, a articolului 66 din Decretul-lege nr. 331/93 era supusă impozitului pe profit.
- 122 Prin urmare, după cum în mod întemeiat a susținut Comisia în considerentul (91) al deciziei atacate, pentru a extinde la societățile Legea nr. 142/90 regimul fiscal aplicabil colectivităților locale, legiuitorul italian a trebuit să adopte o nouă legislație la câteva decenii de la intrarea în vigoare a Tratatului CE.

- 123 În plus, chiar admitând că scutirea de impozite pentru întreprinderile municipale ar fi fost introdusă înainte de intrarea în vigoare a Tratatului CE și că ar fi rămas în vigoare până în 1995, nu este mai puțin adevărat că societățile Legea nr. 142/90 se disting substanțial de întreprinderile municipale. Or, extinderea avantajelor fiscale existente pentru întreprinderile municipale și speciale la o nouă categorie de beneficiari, precum societățile Legea nr. 142/90, constituie o modificare ce poate fi separată de schema inițială. Astfel, după cum se arată în hotărârea Consiglio di Stato nr. 4586 din 3 septembrie 2001, există diferențe legale între societățile Legea nr. 142/90 și întreprinderile municipale, datorate în special faptului că primele nu sunt supuse limitei teritoriale stricte impuse celorlalte și că domeniile de activitate ale primelor sunt mult mai extinse. Așadar, după cum s-a subliniat deja la punctul 94 de mai sus, societățile Legea nr. 142/90 au posibilitatea de a acționa în afara teritoriului de referință atât în Italia, cât și în străinătate și de asemenea și în alte domenii decât cel al serviciului public prevăzut în statutele lor, în afara cazului în care aceasta le solicită resurse și mijloace într-o măsură apreciabilă și este de natură să aducă atingere colectivității de referință.
- 124 În consecință, astfel cum Comisia explică în considerentul (92) al deciziei atacate, chiar dacă societățile Legea nr. 142/90 au fost succesoare ale întreprinderilor municipale în ceea ce privește drepturile și obligațiile acestora, legislația care determină domeniul lor de activitate material și geografic s-a schimbat în mod substanțial.
- 125 Prin urmare, trebuie să se concluzioneze că scutirea trienală de impozit pe profit, introdusă prin dispozițiile coroborate ale articolului 3 alineatul 70 din Legea nr. 549/95 și ale articolului 66 alineatul 14 din Decretul-lege nr. 331/93, nu intră sub incidența articolului 1 litera (b) punctul (i) din Regulamentul nr. 659/1999.
- 126 În ceea ce privește primul aspect al prezentului motiv, întemeiat pe articolul 1 litera (b) punctul (v) din Regulamentul nr. 659/1999, trebuie să se arate că această dispoziție nu se poate aplica decât măsurilor care nu reprezentau ajutoare în momentul punerii lor în aplicare. În această privință, este suficient să se constate, astfel cum explică Comisia în considerentele (83)-(85) ale deciziei atacate, că măsura în cauză a fost instituită într-un moment în care piețele erau, în orice caz, deși foarte probabil în grade diferite, deschise

concretenței. Prin urmare, trebuie să se considere că scutirea trienală de impozit pe profit nu intră sub incidența articolului 1 litera (b) punctul (v) din Regulamentul nr. 659/1999.

127 Această concluzie nu este pusă în discuție de afirmația reclamantei potrivit căreia producția de energie nu ar fi fost liberalizată decât în 1999. Astfel, trebuie amintit că în speță este vorba despre o schemă de ajutoare care vizează o categorie specifică de întreprinderi ce acoperă mai multe sectoare. Prin urmare, nu se poate cere Comisiei să efectueze o examinare pe sectoare. Aceasta nu exclude posibilitatea ca anumite cazuri particulare să fie considerate ajutoare existente. Pentru acest motiv, în decizia atacată, Comisia a luat în considerare această posibilitate [considerentul (85) al deciziei atacate].

128 Pentru acest motiv, nu se poate concluziona în sensul existenței unei lipse de motivare.

129 În fine, în ceea ce privește pretinsa contradicție dintre examinarea scutirii de taxe pentru transferuri și examinarea privind scutirea trienală de impozit pe profit, după cum întreprinderile municipale și societățile Legea nr. 142/90 sunt considerate sau nu sunt considerate entități distincte din punct de vedere economic și substanțial, trebuie să se arate că, în decizia atacată, Comisia, întemeindu-se pe informațiile date de guvernul italian, a arătat că apreciasse că prima scutire era justificată de natura și de economia generală a sistemului vizat. Fără a fi necesară pronunțarea asupra temeiniciei acestei aprecieri, trebuie să se arate că faptul că Comisia ar fi săvârșit eventual o eroare în ceea ce privește scutirea de taxe pentru transferuri nu implică necesitatea anulării unei alte părți din decizia atacată.

130 Având în vedere cele ce precedă, al treilea motiv trebuie respins.

*Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe o încălcare a articolului 87 alineatul (3) litera (c) CE și pe o lipsă de motivare*

## Argumentele părților

- 131 În cadrul acestui motiv, reclamanta susține că Comisia a săvârșit o eroare prin faptul că a exclus că măsura în cauză reprezenta un ajutor de stat compatibil cu piața comună în temeiul articolului 87 alineatul (3) litera (c) CE. Compatibilitatea măsurii în cauză cu piața comună în temeiul acestei dispoziții decurge, în opinia reclamantei, din faptul că a permis restructurarea întreprinderilor municipale și trecerea la o piață concurențială. Prin urmare, în decizia atacată, Comisia ar fi apreciat în mod eronat cazul de față.
- 132 În plus, analiza Comisiei din decizia atacată ar fi contradictorie prin faptul că nu a considerat pertinente precedentele amintite de întreprinderile care au intervenit în cadrul procedurii administrative, precum Decizia Comisiei din 10 noiembrie 1999 privind dispoziții tranzitorii pentru suprimarea scutirii de impozit pe societăți pentru întreprinderile municipale de transport (JO C 379, p. 11) și Decizia 2000/410/CE din 22 decembrie 1999 privind schema de ajutor pe care Franța intenționează să o pună în aplicare în favoarea sectorului portuar francez (JO 2000, L 155, p. 52). La fel ca și în speță, măsurile fiscale în cauză în aceste două decizii urmăreau să asigure tranziția de la un regim de monopol spre un regim liberalizat.
- 133 Reclamanta susține că, fără adoptarea măsurii în cauză, transformarea întreprinderilor municipale în societăți de capital nu s-ar fi realizat niciodată. Măsura menționată ar fi fost indispensabilă pentru a favoriza deschiderea spre concurență a serviciilor publice locale, garantând transparența în relațiile financiare dintre autoritățile publice și furnizorii de servicii. Măsura în cauză ar fi răspuns exigenței fundamentale de a asigura o perioadă de tranziție pentru restructurarea acestor întreprinderi, fără a pune totuși în pericol continuitatea executării serviciului public. Reclamanta invocă și o lipsă de motivare în această privință.

- 134 Intervenientele se raliază la poziția și la argumentația reclamantei.
- 135 Comisia consideră că acest motiv este inoperant. Astfel, măsura în cauză ar fi fost declarată incompatibilă cu piața comună întrucât încalcă articolul 43 CE, ceea ce nu a fost contestat de reclamantă. În subsidiar, Comisia contestă temeinicia prezentului motiv.

### Aprecierea Tribunalului

- 136 Trebuie amintit mai întâi că, în domeniul articolului 87 alineatul (3) CE, Comisia dispune de o largă putere de apreciere (Hotărârea Curții din 24 februarie 1987, Deufl/Comisia, 310/85, Rec., p. 901, punctul 18). Prin urmare, controlul exercitat de instanța comunitară trebuie să se limiteze la verificarea respectării normelor de procedură și a obligației de motivare, precum și a acurateții situației de fapt, a absenței unei erori vădite de apreciere și a unui abuz de putere.
- 137 Rezultă dintr-o jurisprudență constantă că, pentru a fi declarate compatibile cu piața comună în temeiul articolului 87 alineatul (3) litera (c) CE, ajutoarele pentru întreprinderile în dificultate trebuie să fie legate de un plan de restructurare coerent, care trebuie prezentat Comisiei cu toate precizările necesare (Hotărârea Curții din 22 martie 2001, Franța/Comisia, C-17/99, Rec., p. I-2481, punctul 45).
- 138 În speță, în ceea ce privește mai întâi motivarea, rezultă din decizia atacată că, în temeiul articolului 87 alineatul (3) litera (c) CE, Comisia a verificat dacă ajutorul putea fi considerat compatibil cu piața comună, în primul rând în raport cu liniile directoare privind ajutorul de stat pentru salvarea și restructurarea întreprinderilor aflate în dificultate (JO 1999, C 288, p. 2) și, în al doilea rând, independent de liniile directoare

menționate. În această privință, Comisia a expus rațiunile pentru care ajunsese la o concluzie negativă [considerentul (97) și următoarele ale deciziei atacate].

139 În continuare, rezultă în mod clar din dosar că nu erau îndeplinite condițiile necesare pentru ca scutirea trienală de impozit pe profit să beneficieze de derogarea prevăzută la articolul 87 alineatul (3) litera (c) CE. Scutirea trienală de impozit pe profit nu urmărea restabilirea rentabilității beneficiarilor și nu era rezervată pentru întreprinderi aflate în dificultate. Presupunând chiar că aceasta ar fi fost situația, nu a fost prezentat niciun plan de restructurare și nicio măsură menită să compenseze denaturările concurenței inerente acordării ajutoarelor în cauză. Or, potrivit jurisprudenței, pentru a fi declarate compatibile cu piața comună în temeiul articolului 87 alineatul (3) litera (c) CE, ajutoarele în favoarea întreprinderilor aflate în dificultate trebuie să fie legate de un plan de restructurare coerent, care trebuie prezentat Comisiei împreună cu toate precizările necesare (Hotărârea Curții din 22 martie 2001, Franța/Comisia, C-17/99, Rec., p. I-2481, punctul 45).

140 În ceea ce privește argumentul potrivit căruia măsura în cauză ar fi facilitat trecerea de la o economie de piață de tip monopol la o economie de piață concurențială, trebuie să se arate că reclamanta nu demonstrează în ce mod măsura în cauză ar fi determinat o intensificare a concurenței. Astfel, după cum s-a arătat deja, piețele vizate se caracterizau deja printr-un anumit grad de concurență și, prin urmare, măsura în cauză putea denatura concurența.

141 În ceea ce privește pretinsa contradicție dintre abordarea din speță și cea reținută în alte decizii ale Comisiei, trebuie să se arate că rezultă din cele două decizii la care face referire reclamanta că situațiile în cauză nu sunt comparabile cu prezenta speță. În ceea ce privește Decizia din 10 noiembrie 1999, după cum a susținut în mod întemeiat Comisia, beneficiarilor scutirii fiscale în cauză li s-a interzis să participe la cereri de ofertă în afara teritoriului lor de referință până la deschiderea propriilor piețe naționale. În ceea ce privește Decizia 2000/410, acordarea ajutoarelor în cauză în acest caz era subordonată realizării de investiții pentru transferul și pentru înlocuirea echipamentelor existente.



142 Având în vedere cele de mai sus, al patrulea motiv trebuie respins.

*Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe nelegalitatea ordinului de recuperare și pe încălcarea principiilor protecției încrederii legitime și proporționalității*

143 În cadrul acestui motiv, reclamanta invocă nelegalitatea ordinului adresat Republicii Italiene de recuperare de la beneficiari a ajutorului acordat în temeiul schemelor declarate incompatibile cu piața comună, precum și încălcarea principiilor protecției încrederii legitime și proporționalității. Acest motiv este compus din două aspecte.

#### Argumentele părților

— Cu privire la primul aspect, întemeiat pe nelegalitatea ordinului de recuperare având în vedere aprecierea abstractă a măsurii în cauză

144 Potrivit reclamantei, articolul 3 din decizia atacată obligă Republica Italiană să recupereze toate ajutoarele de care ar fi beneficiat societățile Legea nr. 142/90, în timp ce însăși Comisia a recunoscut posibilitatea ca anumite ajutoare, fără a le identifica totuși, să nu fie incompatibile cu piața comună. Potrivit reclamantei, Republica Italiană este astfel obligată să realizeze o analiză factuală foarte complexă, pentru care puterea de apreciere ar depăși cu mult competențele sale, și ar fi confruntată cu riscul de a efectua recuperarea unor măsuri care nu constituie ajutoare sau constituie ajutoare existente ori ajutoare care pot fi compatibile sau declarate compatibile într-o decizie ulterioară a Comisiei.

145 În opinia reclamantei, având în vedere lipsa cadrului procedural care să însoțească ordinul de recuperare al Comisiei, aceasta ar trebui fie să examineze ea însăși în mod detaliat diferitele cazuri în care ar putea fi emis efectiv ordinul de recuperare, fie să se limiteze la aprecierea schemei în mod abstract. În acest ultim caz, ar trebui să renunțe la dispunerea recuperării ajutoarelor acordate.

146 Reclamanta arată că există o contradicție în argumentele Comisiei între posibilitatea autorităților naționale de a considera ajutoare individuale drept compatibile cu piața comună [considerentul (126) al deciziei atacate] și afirmarea competenței exclusive a Comisiei de apreciere a compatibilității ajutoarelor de stat cu piața comună.

147 Aceasta nu contestă trimiterea la Hotărârea Italia/Comisia, punctul 64 de mai sus, dar susține că trebuie să se determine momentul pentru care trebuie efectuată analiza concretă a cazurilor individuale: acest moment ar trebui să fie cel al adoptării deciziei de către Comisie.

148 În plus, reclamanta pretinde că jurisprudența citată de Comisie nu se raportează decât la cazuri în care era imposibil, spre deosebire de cazul din speță, să se distingă ajutoarele în litigiu în raport cu diverse situații individuale ale beneficiarilor. Astfel, Curtea ar fi sancționat în mod expres Comisia în două hotărâri pentru că nu a diferențiat ajutoarele examinate în raport cu elementele de fapt (Hotărârea din 26 septembrie 2002, Spania/Comisia, C-351/98, Rec., p. I-8031, și Hotărârea din 13 februarie 2003, Spania/Comisia, C-409/00, Rec., p. I-1487).

149 Intervențiile se realizează la poziția și la argumentația reclamantei.

150 Comisia contestă toate argumentele prezentate de reclamantă.

— Cu privire la al doilea aspect al motivului, întemeiat pe încălcarea principiilor protecției încrederii legitime și proporționalității

151 Reclamanta susține că ordinul de recuperare care figurează la articolul 3 din decizia atacată este lovit de nulitate din cauza încălcării de către Comisie a principiilor generale ale protecției încrederii legitime și proporționalității.

152 Aceasta apreciază că numeroși factori au contribuit la a-i crea o reală încredere în legalitatea măsurii în cauză, mai exact, convingerea că exista o identitate între cele două regimuri fiscale succesive, comportamentul autorităților italiene și, în fine, comportamentul Comisiei, prin faptul că nu a inițiat procedura oficială de examinare decât după patru ani de la adoptarea măsurii în cauză și că, în cursul acestei proceduri, nici nu a răspuns la argumentele prezentate de reclamantă și nici nu a utilizat posibilitatea de a emite ordine conferită de articolele 10 și 11 din Regulamentul nr. 659/1999 pe durata de trei ani a cercetării.

153 În orice caz, din cauza adoptării de către legiuitorul italian a scutirii triennale de impozit pe profit, reclamanta nu ar fi putut plăti impozitul pe profit pentru perioada 1997-1999, întrucât o întreprindere nu are obligația de a plăti impozite care nu sunt prevăzute de legislația națională.

- 154 În fine, reclamanta susține că, din cauza schimbării fundamentale a condițiilor pieței și a situației întreprinderilor, recuperarea ajutoarelor nu este în mod evident în măsură să restabilească situația *quo ante* și, prin urmare, nu este justificată. În plus, scutirea trienală de impozit pe profit nu ar fi adus beneficii societăților Legea nr. 142/90, ci comunelor acționare.
- 155 Intervenientele se raliază la poziția și la argumentația reclamantei în ceea ce privește acest aspect al motivului.
- 156 Comisia contestă toate argumentele prezentate de reclamantă.

### Aprecierea Tribunalului

- 157 Astfel cum s-a amintit la punctul 62 de mai sus, jurisprudența este constantă în sensul că Comisia poate, în cazul unei scheme de ajutoare, să se limiteze la analiza caracteristicilor schemei.
- 158 De asemenea, rezultă din jurisprudență că o decizie negativă referitoare la o schemă de ajutoare nu trebuie să cuprindă o analiză a ajutoarelor acordate în cazuri individuale în temeiul schemei. Este necesar să se verifice situația individuală a fiecărei întreprinderi vizate numai la nivelul recuperării ajutoarelor (Hotărârea din 7 martie 2002, Italia/Comisia, punctul 64 de mai sus, punctul 91).

- 159 În continuare, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, desființarea unui ajutor ilegal prin recuperarea acestuia, precum și plata, dacă este cazul, a dobânzilor aferente reprezintă consecința logică a constatării incompatibilității acestuia cu piața comună (Hotărârea Tubemeuse, punctul 86 de mai sus, punctul 66, Hotărârea Curții din 14 ianuarie 1997, Spania/Comisia, C-169/95, Rec., p. I-135, punctul 47, și Hotărârea Curții din 29 iunie 2004, Comisia/Consiliul, C-110/02, Rec., p. I-6333, punctul 41).
- 160 În această privință, trebuie să se arate și că această jurisprudență se aplică atât pentru un ajutor individual, cât și pentru ajutoare plătite în cadrul unei scheme de ajutoare.
- 161 Cu toate acestea, analiza generală și abstractă a unei scheme de ajutoare nu exclude ca, într-un caz individual, suma acordată pe baza acestei scheme să nu intre în sfera interdicției prevăzute la articolul 87 alineatul (1) CE, de exemplu, pentru faptul că acordarea individuală a unui ajutor intră sub incidența regulilor *de minimis*. Această considerație explică rezervele care figurează în considerentele (72), (85) și (126) ale deciziei atacate.
- 162 Cu certitudine, rolul autorităților naționale se limitează, atunci când Comisia adoptă o decizie de declarare a incompatibilității unui ajutor cu piața comună, la executarea acestei decizii, iar autoritățile nu dispun, în această privință, de nicio marjă de apreciere (Hotărârea Curții din 22 martie 1977, Steinicke & Weinlig, 78/76, Rec., p. 595, punctul 10). Aceasta nu se opune ca autoritățile naționale, executând decizia menționată, să țină cont de aceste rezerve. Prin urmare, contrar susținerilor reclamantei, Comisia dispune numai recuperarea ajutoarelor în sensul articolului 87 CE, iar nu a sumelor care, deși plătite în temeiul schemei în cauză, nu constituie ajutoare sau reprezintă ajutoare existente ori compatibile cu piața comună în temeiul unui regulament de exceptare pe categorii sau al regulilor *de minimis* ori al unei alte decizii a Comisiei.
- 163 În ceea ce privește pretinsa nelegalitate a deciziei atacate din cauză că Republica Italiană ar fi obligată să determine care dintre măsurile concrete constituie ajutoare, trebuie să se arate că o astfel de analiză, dacă este cazul, ar fi efectuată în cadrul unui dialog cu

Comisia, potrivit articolului 10 CE. În plus, noțiunea de ajutor are caracter juridic și trebuie interpretată pe baza unor elemente obiective. De altfel, instanța națională este competentă să interpreteze noțiunile de ajutor și de ajutor existent și va putea să se pronunțe cu privire la eventualele particularități ale unui anumit caz de aplicare, adresând, dacă este cazul, o întrebare preliminară Curții.

164 În plus, a admite teza reclamantei potrivit căreia aprecierea abstractă a unei scheme de ajutoare, fără examinarea detaliată a cazurilor individuale de aplicare, nu poate conduce la adoptarea unui ordin de recuperare ar însemna a exclude sistematic posibilitatea de recuperare a ajutoarelor plătite în mod necuvenit și, prin urmare, a lipsi de sens articolele 87 CE și 88 CE. Într-un astfel de caz, Comisia, singura autoritate competentă să aprecieze compatibilitatea ajutoarelor cu piața comună, s-ar afla în imposibilitatea de a examina numeroasele cazuri de aplicare a schemelor de ajutoare.

165 În ceea ce privește critica întemeiată pe încălcarea principiului protecției încrederii legitime, trebuie amintit că întreprinderile beneficiare ale unui ajutor nu ar putea avea o încredere legitimă în legalitatea ajutorului decât dacă acesta a fost acordat cu respectarea procedurii prevăzute la articolul 88 CE. Astfel, un operator economic diligent trebuie în mod normal să fie în măsură să se asigure că această procedură a fost respectată (Hotărârea Curții din 14 ianuarie 1997, Spania/Comisia, punctul 159 de mai sus, punctul 51). Cu toate acestea, nu este exclus ca, în împrejurări excepționale, beneficiarul unui ajutor ilegal să își poată întemeia în mod legitim încrederea pe caracterul legal al acestui ajutor (Hotărârea Curții din 20 septembrie 1990, Comisia/Germania, C-5/89, Rec., p. I-3437, punctul 16).

166 Or, în speță, schema de ajutoare în cauză nu a fost notificată Comisiei, încălcându-se astfel articolul 88 CE, iar reclamanta nu invocă nicio împrejurare excepțională care să poată justifica pretinsa încredere legitimă. În special, argumentul referitor la convingerea că există o identitate între cele două regimuri fiscale succesive a fost deja respins de Tribunal ca neîntemeiat (a se vedea punctul 123 de mai sus) și nu

constituie, în nici un caz, o împrejurare excepțională care să justifice lipsa recuperării ajutorului în cauză. În continuare, orice inacțiune aparentă a Comisiei, ceea ce nu s-a dovedit în speță, este lipsită de semnificație atunci când nu i-a fost notificată o schemă de ajutoare (Hotărârea Curții din 11 noiembrie 2004, Demesa și Territorio Histórico de Álava/Comisia, C-183/02 P și C-187/02 P, Rec., p. I-10609, punctul 52). În fine, în ceea ce privește argumentul referitor la articolele 10 și 11 din Regulamentul nr. 659/1999, trebuie să se constate că Comisia nu este obligată să emită în mod automat, pentru statul membru interesat, un ordin de suspendare a plății unui ajutor nenotificat.

167 Rezultă din cele ce precedă că al cincilea motiv trebuie de asemenea respins.

168 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, acțiunea trebuie respinsă.

### **Cu privire la cheltuielile de judecată**

169 Potrivit articolului 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât reclamanta a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată, conform concluziilor Comisiei.

170 În temeiul articolului 87 alineatul (4) al treilea paragraf din Regulamentul de procedură, intervenientele suportă propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a opta extinsă)

declară și hotărăște:

- 1) **Respinge acțiunea ca inadmisibilă în măsura în care se referă la împrumuturile de la Cassa Depositi e Prestiti.**
  
- 2) **Respinge acțiunea ca neîntemeiată pentru restul motivelor.**
  
- 3) **Obligă ACEA SpA la suportarea propriilor cheltuieli de judecată, precum și a celor efectuate de Comisie.**



**4) ACSM Como SpA și AEM – Azienda Energetica Metropolitana Torino SpA suportă propriile cheltuieli de judecată.**

Martins Ribeiro

Šváby

Papasavvas

Wahl

Dittrich

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 11 iunie 2009.

Semnături